

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 11, 2016

[Назад](#)

[Головна](#)

0 0 0 0 0 0 0 0

УДК 330.13

A. M. Orel,
к. е. н., старший викладач кафедри обліку та оподаткування,
Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського, м. Миколаїв
I. V. Terletska,
викладач кафедри обліку та оподаткування,
Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського, м. Миколаїв

ГЕНЕРУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ТА РІШЕНЬ В ОБЛІКОВОМУ ПРОЦЕСІ

A. M. Orel,
candidate of economic science, senior lecturer in accounting and taxation,
Mykolaiv national university V.O.Suhomlynskoho, Mykolaiv
I. V. Terletska,
lecturer in accounting and taxation,
Mykolaiv national university V.O. Suhomlynskoho, Mykolaiv

GENERATION OF MANAGEMENT INFORMATION SYSTEMS AND SOLUTIONS IN ACCOUNTING PROCESS

В статті описано дослідження сучасного стану розвитку та генерування управлінських інформаційних систем, умови їх впровадження, задачі, які вони виконують, рішень в обліковому процесі. Виявлено основні фактори, які впливають на впровадження управлінських інформаційних систем, а також ефективність використання інформаційних систем. Інформаційна система та рішення в обліковому процесі даніх призначена для розв'язання добре структурованих задач, по яких є необхідні вхідні дані і відомі алгоритми та інші стандартні процедури їх опрацювання. Ця технологія застосовується на рівні операційної діяльності персоналу невисокої кваліфікації з метою автоматизації деяких постійно повторюваних операцій управлінської праці.

The article describes study of the current state of development and the generation of management information systems, their conditions of implementation tasks they perform, solutions to your process. The basic factors that affect the implementation of management information systems, and efficiency of information systems. Information system and process solutions in your data designed to solve well-structured problems, which are essential inputs and known algorithms and other standard procedures for their processing. This technology is used at operating staff unqualified to automate certain recurring operations administrative work.

Ключові слова: *управлінські інформаційні системи та технології, бухгалтерський облік, інформаційні ресурси, база даних, облікові процеси, документообіг, систематизована номенклатура.*

Keywords: *management information systems and technology, accounting, information resources, database, accounting processes, document circulation, systematic nomenclature.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасний етап функціонування економіки характеризується зростанням інформаційного навантаження на управлінський персонал. Це визначає актуальність проблеми комплексної автоматизації управлінської діяльності на основі сучасних управлінських інформаційних систем та технологій та засобів телекомунікації.

Автоматизація управлінської діяльності - об'єктивний процес, який має охопити галузь у цілому, основою якого є створення високоорганізованого середовища, що має охоплювати і об'єднувати інформаційне, телекомунікаційне, програмне забезпечення, інформаційні технології, мережі, бази даних знань, інші засоби інформації. [3] Це дасть змогу на якісно новому рівні проводити як повсякденну оперативну роботу, так і аналіз стану та перспектив діяльності в цілому, приймати науково обгрунтовані управлінські рішення.

Реалізація управлінських інформаційних функцій базується на аналізі інформаційних ресурсів, які дозволяють напрацювати управлінський вплив. У разі застосування такого підходу господарююча система розглядається як керована система зі зворотним зв'язком, що використовує відомості про стан процесу. Для врахування якісних складових керованого процесу формуються додаткові ланки інформаційної системи, призначення яких полягає в організації взаємозв'язку управлінських функцій та формуванні управлінських рішень, інформаційна база яких генерується в обліковому процесі. Основою управлінських інформаційних системи підприємства є система бухгалтерського обліку, яку слід розглядати як «штучно створену глобальну модель інформаційної технології, необхідну для успішного виконання основних функцій управління підприємством». Традиційно в теорії бухгалтерського обліку під обліковим процесом мають на увазі сукупність процедур перетворення первинної інформації про господарський процес, які здійснюються з метою активного впливу на їх постійне вдосконалення для підвищення ефективності господарювання. За змістом обліковий процес – це замкнена система економічної інформації, яка включає об'єкти обліку, джерела інформації та методичні прийоми обліку. Разом з тим технічний прогрес, інформатизація суспільно-економічних відносин, нові ергономічні, розрахунково-аналітичні та

методичні прийоми бухгалтерського обліку поступово змінюють зміст процесу формування інформаційних ресурсів управління суб'єктами господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. У якості об'єктів автор виділяє систематизовану номенклатуру, носії даних, документообіг та працю виконавців, а у функціональній частині виділяє комплекс забезпечувальних управлінських інформаційних технологій, що підтримують виконання функцій управлінського працівника і реалізуються на основі автоматизованих робочих місць. А.С. Крутова виділяє дві змістовні складові облікового процесу – збирання та передачу інформації, зазначаючи, що обробка інформаційних ресурсів є результатом внутрішніх алгоритмів управлінських інформаційної системи бухгалтерського обліку, а збирання – різновидом передачі інформації в часі. Н.С. Макаровою, які розглядають обліковий процес як систему первинного обліку та документування в автоматизованому середовищі.

На окрему увагу заслуговує підхід А.А. Пилипенка, який на відміну від інших науковців, вбачає сутність облікового процесу в інтеграції орієнтованих на стратегічне управління видів обліку, які функціонують як динамічна система процедур обліково-контрольно-аналітичного процесу. Фактично такий підхід був розвинутий послідовниками нової наукової школи, які розглядають функції обліку як складову частину організаційної структури підприємства, що забезпечує розподіл повноважень і відповідальності на підприємстві відповідно до функцій і завдань облікового процесу за рівнями управління у взаємозв'язку з усіма групами користувачів економічної інформації. Систематизація наукових підходів щодо визначення облікового процесу та його змісту дозволила дійти висновку, що під обліковим процесом слід розуміти системне формування єдиного масиву інформаційних ресурсів про господарські процеси для вироблення та контролю виконання управлінських рішень на базі використання сучасних систем електронного документообігу.

Формулювання цілей статті. Організація управлінських інформаційних систем та рішень облікового процесу на підприємстві залежить від таких чинників, як організаційно-правова власність, технологічний характер виробництва, ступінь інтелектуалізації технологічних процесів, взаємозв'язок із бізнес-середовищем, обсяги діяльності та структура облікового апарату. Завданням забезпечення облікового процесу необхідно визначитися з формами, методами, процедурами, апаратним та програмним забезпеченням з урахуванням відповідності структури облікового процесу організаційній структурі підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Оскільки обліковий процес є складною системою, яка містить багато елементів та зв'язків між ними, у наукових працях можна простежити декілька підходів до його структури. Так, користуючись системним підходом, окремі автори виділяють такі структурні частини облікового процесу: організаційну (елементи пов'язані зі структурою облікового підрозділу), функціональну (відповідно до функцій обліку), технологічну (за етапами облікового процесу – первинним, поточним та підсумковим), інформаційну (за процесами формування інформаційних масивів та їх перетворення на інформаційні ресурси системи управління). Аналогічної точки зору дотримується М.Т. Білуха, називаючи при цьому інформаційну складову завершальною, такою, що об'єднує видачу даних за пріоритетами та багатопрограмний режим роботи ЕОМ із забезпечення користувачів інформацією в режимі реального часу. У рамках системного підходу А. А. Пилипенко виділяє ще й документальну складову облікового процесу, що є не зовсім коректним. Оскільки саме такі характеристики документів, як форма, зміст, особливості формування та використання для фіксації господарських операцій, є основою перетворення первинної інформації в похідну в рамках інформаційної складової облікового процесу [1].

Другий підхід до структури облікового процесу ділиться на такі види: управлінський, фінансовий, податковий. Такий поділ не є принциповим для будови облікового процесу в умовах застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, оскільки характеризує здебільшого напрями використання інформаційних ресурсів, а не особливості їх формування. Окремої уваги заслуговує підхід, згідно з яким обліковий процес структурується за етапами – первинний, поточний та підсумковий. Такий варіант структури облікового процесу широко обговорюється науковою спільнотою і загалом урахує особливості програмної інтерпретації даних з метою формування інформаційної підтримки прийняття управлінських рішень. Разом з тим наявність проміжних управлінських інформаційних систем та рівнів у процедурі перетворення облікової інформації не повною мірою відповідає вимогам визначення складу вихідної інформації та способів її подання, унаслідок чого виникає плутанина навіть у трактуванні базових концепцій.

Так називають обліковий процес, продуктом якого є інформаційні ресурси управління інституційними одиницями:

- обліково-аналітичним;
- обліково-інформаційним;
- інформаційним.

Зокрема, М.Т. Білуха включає до процедур, що виконуються в рамках обліково-аналітичного процесу, перетворення первинної інформації про господарські процеси, які здійснюють підприємці з метою активного впливу на їх постійне вдосконалення для підвищення ефективності господарювання, тобто вчений не виділяє окремо процес, у ході якого збираються дані, які основних компонентів обліково-аналітичного процесу у вигляді вироблення набору правил інтерпретації аналітичних рахунків і їх використання для групування даних у процесі отримання підсумкової інформації, та документообігу – як засобу формування записів масиву господарських операцій, тобто включає у визначення повний цикл формату використання інформаційних ресурсів управління суб'єктом господарювання. М.В. Реслер також користується терміном «обліково-аналітична система», яка на його думку, складається з двох в однаковій мірі важливих підсистем для отримання необхідної інформації та прийняття на її основі користувачами ефективних рішень: облікової та аналітичної. Цей висновок мотивується основним функціональним призначенням облікової системи, яка містить інформацію бухгалтерського обліку та економічного аналізу. Практичного підходу до визначення етапів інформаційного процесу дотримується і К. Безверхий, який броне термін «обліково-звітна інформація» для характеристики кінцевого продукту облікового процесу суб'єктів господарювання.

Законодавство також характеризує всі функції зі збирання та аналізу інформаційних ресурсів в інформаційній системі підприємства як єдиний процес обробки інформації, трактуючи її як виконання однієї або кількох операцій, зокрема таких: збирання, введення, записування, перетворення, зчитування, збирання, знищення, реєстрація приймання, отримання, передавання, які здійснюються в системі за допомогою технічних і програмних засобів [2]. Таке ототожнення є недоречним, оскільки наведені поняття характеризують різні за метою, функціями, технологією та результатом феномени.

Погляд на структурну побудову облікового процесу з боку його кінцевого продукту дозволяє дійти висновку, що процедури первинного обліку (спостереження, сприйняття факту здійснення господарської операції, їх вимірювання в натуральних та вартісних вимірниках, фіксування в первинних документах) дозволяють сформувати базу первинних даних за об'єктами обліку, конкретизованими у вигляді, що відповідає інформаційній функції бухгалтерського обліку. Отже, цей процес доцільно визначати як обліково-інформаційний. Проте бухгалтерський облік не лише інформує про стан, елементи та зміни в діяльності суб'єкта господарювання (інформаційна функція), а й виконує функцію оцінювання результатів роботи на підставі узагальнення даних і формування впорядкованої сукупності показників, що відображають результати діяльності в динаміці (аналітична функція), тому зазначений процес слід трактувати як обліково-аналітичний. Комплексна взаємодія двох складових облікового процесу формує якісний продукт для всіх груп користувачів облікової інформації. Основою бухгалтерського обліку є первинне спостереження, тобто сприйняття господарських операцій у момент їх здійснення, що вирішується під час обліково-інформаційного процесу. Отже, відправною точкою цього процесу, а також ключовим аспектом його методології та організації є господарська операція. На теперішній час єдності в трактуванні цього поняття немає не лише серед дослідників облікової термінології, а й у нормативно-правових актах України. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначає дію або подію, яка викликає зміни в структурі активів та зобов'язань, власному капіталі підприємства. Аналогічно трактує досліджуване поняття і Національна служба посередництва і примирення. Згідно з положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку «господарські операції» – це факти підприємницької та іншої діяльності, що впливають на стан майна, капіталу, зобов'язань і фінансових результатів. Антимонопольний комітет України включає до господарських операцій не лише дії та події, які викликали, а й можуть викликати зміни в структурі активів та зобов'язань, власному капіталі підприємства.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Трактування операції в інформаційних системах обліку, яка підлягає фіксації в базі даних підприємства, є значно ширшим. До складу таких операцій необхідно включати не лише ті, які вплинули на стан майна суб'єкта господарювання, а й ті, які є корисними для системи управління. Таке визначення більшою мірою відповідає наданому міжнародними стандартами бухгалтерського обліку визначенню поняття трансакції. Різноманітність управлінських інформаційних систем полягає у виборі на користь організації трансакції всередині підприємства або на основі взаємодії підприємства з оточуючим бізнес-середовищем. Для досягнення цілей даного дослідження, ототожнюючи поняття «трансакція» та «господарська операція», необхідно виходити з методологічних принципів оцінки впливу на ефективність операції забезпеченості системи управління інформаційними ресурсами відповідно до ступеня дослідження умов її здійснення та можливості постійного контролю адаптації взаємодії між учасниками до умов операції.

Література.

1. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: Навч. Посіб. — К.: Знання - Прес, 2013. — 349 с.
2. Інформаційні системи і технології в економіці: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / За редакцією В.С. Пономаренка. — К. Видавничих

центр «Академія», 2012. — 544 с.

3. Основи інформаційних систем. Навч. Посібник — Вид. 2-ге, перероб. і доп./ В.Ф. Ситник, Т.А. Писаревська, Н.В. Єрьоміна, О.С. Краєва; За ред. В.Ф. Ситника,—К.:КНЕУ,2011.—420 с.

4. Чистов Д.В., Таранов А.В., Заремба О.А., Заремба А.В. Господарські операції в комп'ютерній бухгалтерії 7.7 для України: Навчальний посібник — М.:ІС, 2012. — 523 с.

References.

1.Ivakhnenkov, S.V. (2013), Informatsijni tekhnolohii v orhanizatsii bukhhalters'koho obliku ta audytu [Information technology in the organization of accounting and auditing], Znannia, Pres, Kyiv, Ukraine.

2. Ponomarenko, V.S. (2012), Informatsijni systemy i tekhnolohii v ekonomitsi: Posibnyk dlja studentiv vyschykh navchal'nykh zakladiv [Information systems and technologies in economy], 2-d ed., Vydavnychykh tsestr «Akademii», Kyiv, Ukraine.

3. Sitnik, V.F. Pisarevskaya, T.A. Eremina, N.V and Krayeva, O.S. (2011), Osnovy informatsijnykh system [Fundamentals of Information Systems], KNEU, Kyiv, Ukraine.

4. Chistov, D.V. Taranov, A.V. Zarembo, O.A. and Zarembo, A.V. (2012), Hospodars'ki operatsii v komp'iuternij bukhhalterii 7.7 dlja Ukrainy [Business transactions in Computer accounting for 7.7 Ukraine], IS, Moscow, Russia.

Стаття надійшла до редакції 12.11.2016 р.

ТОВ "ДКС Центр"